

MAJA- HOIDJA

Draamateater

Harold Pinter

MAJAHOIDJA

The Caretaker

1960

inglise keelest tõlkinud → IRENE TIIVEL

Mati Undi lavaversioon (2001)

kaks vaatust

lavastaja ja valguskujundaja →

HENDRIK TOOMPERE

kunstnik → JAANUS LAAGRIKÜLL

helikujundaja → ANDRUS LAANSALU

videokujundaja → TAUNO MAKKE

etenduse juht → KARIN UNDRITS

Esietendus 5. veebruaril 2022 väikses saalis

A dimly lit, cluttered room, possibly a kitchen or a small apartment. In the foreground, a stainless steel stove with a kettle on top is visible. To the right, a metal folding chair stands next to a window covered with dark, vertical blinds. A dark jacket is draped over the chair. To the left of the stove, there is a metal box and some crumpled fabric on the floor. On the right side, a metal shelving unit holds various items, including boxes and containers. A large, dark, cylindrical object hangs from the ceiling. The overall atmosphere is gritty and somber.

Davies → HENDRIK TOOMPERE

Aston → JÜRI TIIDUS

Mick → KRISTO VIIDING

Harold Pinter. Vikipeedia.

PINTER, GEENIUS JA MÄSSAJA

Erkki Sivonen

Keegi küsis, millest mu näidendid „räägivad”. Ma vastasin pikemalt mõtlemata, lihtsalt et taolisele jutule lõppu teha, et „rotist puhvetikapi all”. See oli tõsine viga [...]. Nüüdseks näib, et sellele on omistatud sügav tähendus. (Harold Pinter Shakespeare'i auhinna vastuvõtmisel 1970. aastal.)

Harold Pinter (10. oktoober 1930 – 24. detsember 2008) oli pärit Ida-Londonist Hackney linna-jaost, kus tema Vene keisririigi aladelt pärit juudi pagulastest vanemad pidasid õmblusäri. Seega kuulub ta ajaliselt ja sotsiaalselt „noorte vihaste meeste” ringi, millest said alguse Briti kirjanduse, eriti teatri olulised uuendused 1960. aastatel. Hackney oli veel 1940. aastate lõpul vaene tööliste linnajagu, kus noor Pinter, selle kandi nüüdseks kuulsamaid poegi, karastus tänavalahingutes Oswald Mosley natsiliikumise kaikameestega. Pärast lõpetamata õpinguid Londoni kuninglikus teatrikunsti akadeemias ja teatrikoolis teenis ta nooruses leiba näitlejana mitmes teatritrupis Inglismaal ja Iirimaa.

Esimene omakirjutatud näidend, mis teatrilavale jõudis, oli „Sünnipäevapidu” (1958) – midagi Inglise publikule nii harjumatu, et enamasti ei ületanud vaatajate arv saalis kümnet. Ühevaatuseline „Tumm teener” tuli lavale aasta hiljem. Tõeliseks publikumagnetiks aga tegi näitekirjanik Pinteri järgmine lavastus, „Majahoidja” (1960), mis üsna varsti pärast Londoni West Endi esietendust tõmbas kokku täissaalid ka New Yorgi Broadwayl. Sealtpaale saatis Pinterit nii kirjaniku, lavastaja kui ka filmistsenaristina pidev tähelepanu mõlemal pool ookeani. Elu jooksul kirjutas ta 29 näidendit, kümneid filmistsenaariume, lühemaid sketše,

kuuldemänge ja luulet, sai võitu vähktövest, teenis 2005. aastal Nobeli kirjandusauhinna (mõni päev pärast seda, kui oli Dublinis teatrifestivalil pea lõhki kukkunud ja televisioon oli jõudnud teatada tema surmast) ning astus veel 70aastaseks ise korduvalt lavale oma tegelasi mängima. Täna tegutseb Londoni kesklinnas Harold Pinteri teater ning pole kahtlust, et teda võib praegugi pidada maailma üheks mõjukaimaks ingliskeelseks näitekirjanikuks ja lavastajaks.

8 Miks praegugi? Miks saab ühest või teisest maailma teatrisaalist ka täna õhtul Pinteri teater? On ju tema varasemate draamatekstide sünnist möödunud üle poole sajandi. Aeg on uus, põlvkonnad ja kontekstid vahetunud. Ent just need tema varasemad, 50. ja 60. aastatel loodud tükid näivad olevat täiesti ajatud, nii nagu on Shakespeare'i „Kuningas Lear” või Kitzbergi „Libahunt”. Ikka uuesti tõmbavad nad ligi, kusjuures iga lavastaja leiab neist vastavalt kogemusele uusi vihjeid ja ainet enese liistule tõmbamiseks. Pinteri kirjutatud stseenid ja dialoogid kannavad, elustuvad igas uues ruumis. Pinge on laval ja poeb sealt põue, koomikas on ähvardust, tegelased mässivad end üksteisega rääkides aina rohkem sisse, sest vaikus on neile liiga kohutav. Vaikus ja ütlemita jäetu karjuvad „Mis on?“, sõnad on suitsukate, sest see, mis on sõnade taga, käiks üle jõu, murraks kaela, või vähemalt nii tundub. Pinter ei ole kunagi oma tõlgendajatele lahkelt kaasa kiitnud. Ta on usutlustes rääkinud, kuidas teda noorena mõjutasid üksindus (sõja algul evakueeriti kümned tuhanded lapsed nagu tema Londonist õhurünnakute eest maale, kasupere-
desse) ja loetud raamatud, eriti Kafka, Beckett ja Prantsuse eksistentsialistid, aga et mingit filosoofilist programmi ei maksa tema teatritekstidest otsida. Et ta alustas peas kummitanud lausest või pildist, kirjutas seejärel lihtsalt vaba käega tegelased ja situatsioonid lahti ja et lastagu laval

toimuval ise enda eest kõnelda. Kuid kui poodiumi, kantsli ja bürokraatia rääkivad pead – kõik need hääled, keda Jean-Paul Sartre nimetas „surmtõsiduse vaimuks” – kõnelevad paatoslikus võtmes ainult tühja, siis saabki tõsisid küsimusi puudutada ainult komöödia või farsi võtmes. Või Pinteri oma sõnadega: „Minu meelest on „Majahoidja” naljakas teatud piirini. Teispool seda piiri nalja ei ole, ja see piir oligi see, mis sundis mind kirjutama.” (The Guardian, 13. märts 2009.)

9 Pinter oli näitleja. Eksistentsialistidest poeetilisi-
ma, Albert Camus' jaoks on just Näitleja tõeliselt enesepettusest ärganu ehk „absurdiinimene”, kes purustab enese jaoks petliku piiri olemise ja kujutamise vahel. Eksistentsialistliku maailmavaate järgi on illusioonideta inimese ainus väärikas valik prometheuslik vastuhakk. Mis võib muidugi lõppeda vaimuhaiglas, nagu „Majahoidja” Astonil. On iseloomulik, et mäss on kannatlikult oma hetke ootava, kuid viimaks lavale murdva tegelasena sisse kirjutatud juba Pinteri teise täispikka näidendisse „Kasvatushoone” (1958, Eesti esietendus Rakvere teatris 8. oktoobril 2021). „Kasvatushoone” seisis hüljatud käsikirjana sahtlis üle 20 aasta, kuni autor selle 1980. aastal ise Londonis lavale tõi. Sellest ajast alates muutus ka Pinteri näidendite fookus. Tema 1980. ja 90. aastate tükid keskendusid ikka enam poliitilise surve mehhanismidele. Sellele, kuidas võim võib manipuleerida sõnade tähenduste, elulugude ja ajalooga.

Kodanikuna võttis üha käredam Pinter viimastel aastakümnetel korduvalt sõna USA Nicaragua-afääri, Guantanamo vangide kohtlemise, tsensuuri, Türgi kurdide olukorra ja teiste poliitiliste jõhkruste vastu, vaatamata läbi sõrmede ka kommunistlikule totalitarismile. (Otsekui Pinteri enda kirjutatud farsilikus stseenis arreteeris Londoni politsei 1996. aastal näidendi „Mägede

keel" proove teinud kurdidest näitetrupi, keelates neil kurdi keeles rääkida, kuni spetsialistid veendusid rekvisiitrelvade ohutuses. Näidendi motiiv on vähemuskeelte süsteemne väljasuretamine, mille näitena meenutas autor ka eesti keele saatust venestamisajal: www.haroldpinter.org/politics/politics_kurds. Ja neis muutustes – poliitilise mõõtme ilmutumises näidenditesse ning Pinteri enda sõnavõttudes kodanikuna ja intellektuaalina näitab kliše „kes pole noorena sotsialist, on südametühi, ja kes pole küpsena konservatiiv, on ajudeta" veelkord oma tühisust. Etableerumisel ja kohanemisel pole mingit seost küpsusega. Vana, elukogenud inimese mäss on askeetlikum ja üksildasem kui noorte vihaste meeste ennastkehtestav autoriteeditapp.

10 Hendrik Toompere esimene lavastus pärast teatrikooli lõpetamist oli Pinteri „Tumm teener" (tõlkija Erkki Sivonen, osades Hendrik Toompere ja Mart Nurk, esietendus 23. veebruaril 1989 Linnateatris). Kaks aastat varem oli Evald Hermaküla juba lavastanud Draamateatris „Majahoidja". Hermaküla oli meie silmis Pinteri põlvkonnakaaslane, aga ka noortele vihastele algajatele nagu meie tundus Pinter tollal loomulik valik. Kelle veel kui mitte tema tegelased oleksid hallikas valguses, peaaegu olematu kujundusega laval nii geniaalselt kehastanud rähklemist rõvedas ja absurdses argipäevas, mille nimi oli nõukaaeg. Aga tahes-tahtmata turgatab pähe mõte, et kui Harold Pinter elanuks 2010. aastate Eestis, siis oleks ta kirjutanud „Tujurikkuja" kõige skandaalsemad stseenid. Kuni „surmtõsiduse vaim", déjà vu, jahvatab teadvusele unerohuks vanu aateid, õõnsaid traditsioone ja lihtsalt eksitavat müra, on küsimus tõe järele – „Mis on?" – kas müstilise ilmutuse või komöödia materjal. Just sellise komöödia, mis on naljakas teatud piirini. Ka täna, mitukümmend aastat hiljem.

HENDRIK TOOMPERE:

Kui ma hakkasin lavastama Harold Pinteri „Majahoidjat“, siis kõigepealt töötasin läbi oma väljakujunenud klassikalise tavapärase teekonna, et aru saada, millest see näidend räägib, mis on tema mõte ja sisu ja milline on tema mõju. Aga kuidagi tundsin, et sedapuhku jäi tavapärasest teekonnast väheks. Õnneks on mul viimasel ajal tekkinud uus hobi – maalimine. Ja äkki mõistsin, et peaksin näidendi emotsiooni, õhustikku, atmosfääri, seda tunnetust, mis tuleb n-ö lihasse, luudesse, teadvusesse – peaksin proovima seda kuidagi maalida. Ühel õhtul autoga vihmases linnas sõites saingi aru, milline võiks olla see emotsioon.

14

Esimene maal. See on see tunnetus, mis tuleb läbi vihmase klaasi, kui sinu ees pannakse äkki kõvasti pidurit, eessõitja pidurituled lõövad hõlendamata ja valgus ja erinevad linna foonid kiiskavad üksteisest läbi ja moodustavad arusaamatu rütmistatud värvilaigu, mingisuguse emotsiooni. Tegin pildi valmis ja mulle tundus, et midagi läks päris täpselt paika. Hakkasin näidendit palju paremini mõistma. Mõned nädalad hiljem sain aru, et midagi on ikka puudu. Käed sügelesid. Siis tegin uue pildi.

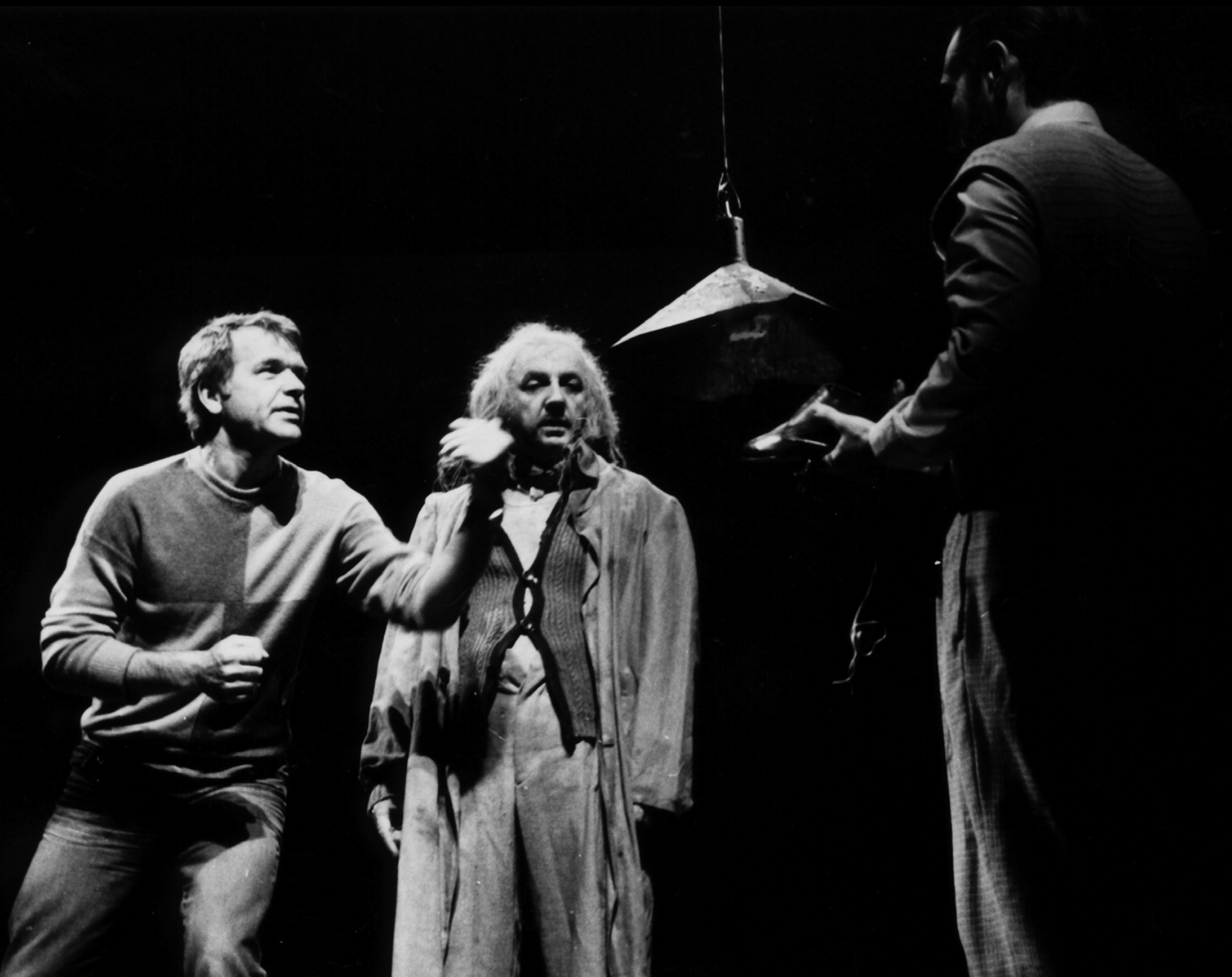
Motiiv on sama, aga atmosfäär teine. Tundelaad on teine. Päike paistab, kõik on hoopis teistmoodi, kuidagi klaarim, horisontaalsed lõigud tulevad äkki sisse. Ja siis sain aru, et midagi on ikka puudu ja tegin veel kolmanda maali.

Sellega nägin kõige rohkem vaeva. Pilt tohutult tõrkus, pidin mitu korda ümber tegema, aga siin sain kätte kolmanda tunnetuse või emotsiooni, mis selles lavastuses olema peab.

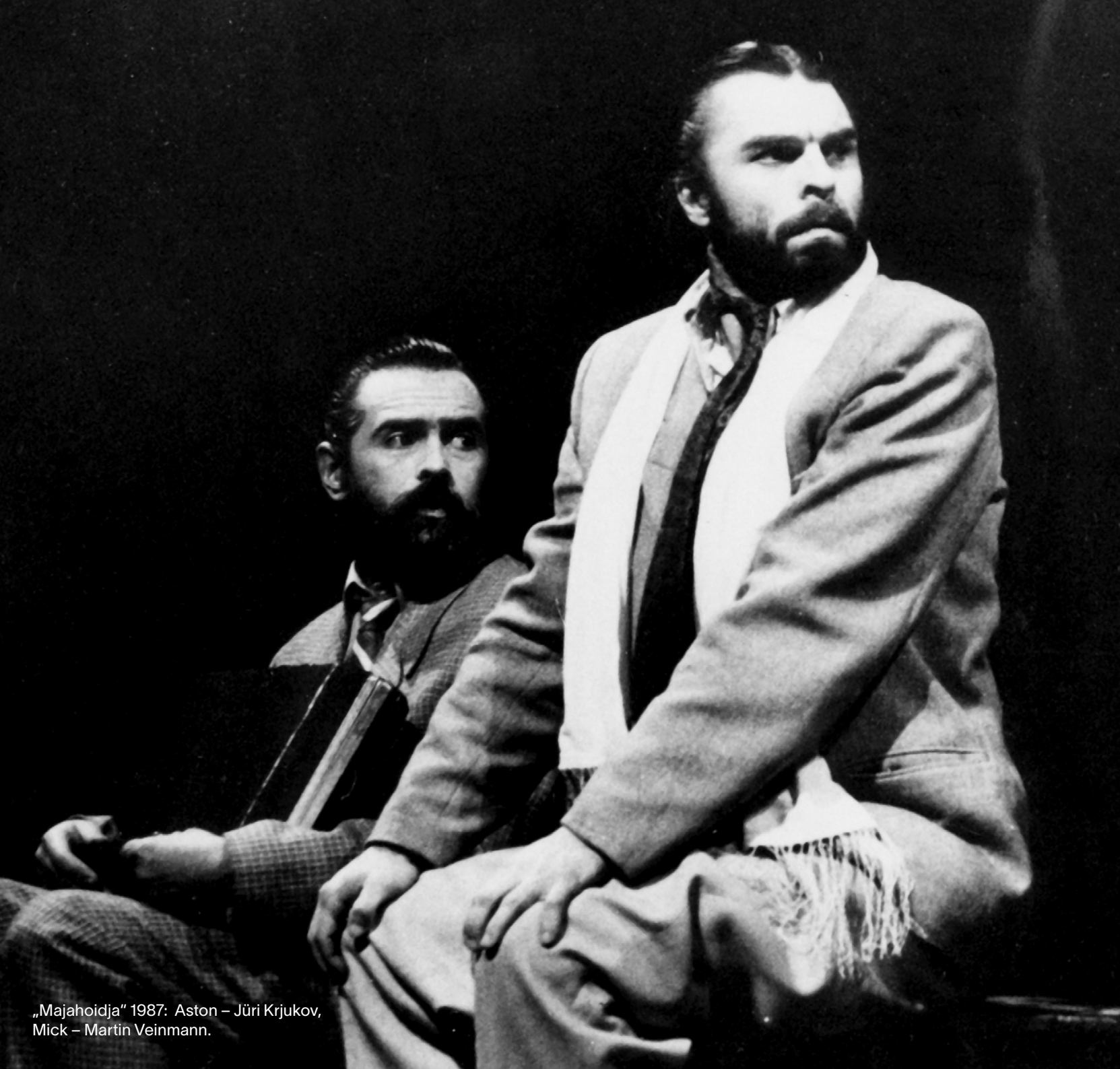
Kuna näidendis on kolm tegelast – mängin ise ühte neist –, siis lavastajana äkki mõistsin, et need maalid vist iseloomustavadki kolme erinevat karakterit. Päris täpselt ma ei tea, millisele tegelasele milline maal peaks kuuluma. Võib-olla – tõenäoliselt – lavastuses nad kõik segunevad. Aga vähemasti on nad lavastuse tegemisel olnud mulle suureks abimeheks ja spikriks. Loodan, et saame maalid publikule enne etendust vaatamiseks välja panna ja kõik saavad mõistatada, milline tegelane on seotud ühe või teise maaliga.

Harold Pinteri „Majahoidja” lavastas Eesti Draamateatris
Evald Hermaküla, esietendus oli 1. novembril 1987 väikeses saalis,
kunstnik Vadim Fomitšev, muusikaline kujundaja Viive Ernesaks,
lavastaja assistent Irja Aav.
Foto proovist: lavastaja Evald Hermaküla, Davies – Arne Üksküla.

„Majahoidja“ 1987: Aston – Jüri Krjukov,
Mick – Martin Veinmann.

Mati Unt tõi „Majahoidja“ lavale Rakvere Teatris, esietendus oli 8. juunil 2001 Rakvere vanalinnas Pikk tänav 32. Unt oli lavastaja, kunstnik, muusikaline kujundaja ja liikumisjuht. Davies – Toomas Suuman, Aston – Üllar Saaremäe, Mick – Ardo Ran Varres. Fotod Priit Grepp.

pealavameister Oskar Irve
lavameistrid Eerik Nõlvaku, Martin Sakur,
Janno Jaanus
valgusmeistrid Raimond Danilov, Andreas Altmäe
heli- ja videomeistrid Matis Leima, Tauno Makke
riietajad Kayre Pärnpuu, Marie-Katharine
Maksim, Kaja Edovald, Jaanika Idvan
grimeerijad Siiri Lauri, Kristel Kärner,
Marit Pruul, Edith Eller, Marii Lotta
elektrik Raivo Valdas

kunstnik-kujundaja Külliki Falkenberg
õmblejad Marvi Idol, Urve Lerman,
Inge Vagiström, Jana Volke
drapeerija Enna Jürine
butafoor-dekoraator Taivo Määrsepp
tisler Toivo Sakk
tisler-dekoraator Juho Kokamägi
konstruktor Andrus Muuga
kostüümlao hoidja Kadri Varblane
lavastusjuht Andres Bergström
lavastusala juhataja Mikk Lagemaa
etendusteenistuse juht Johannes Tammsalu
rekvisiidiala juhataja Karin Tetsmann
kostüümiala juhataja Piret Tang
valgusala juhataja Priidu Adlas
heli- ja videoala juhataja Tauno Makke
grimmiala juhataja Siiri Lauri
kavalehe koostaja Ene Paaver
plakati foto autor, plakati ja
kavalehe kujundaja Kadri Hallik
proovifotode autor Kadri Hallik, Jaanus Laagriküll

kunstiline juht Hendrik Toompere jr
teatrijuht Rein Oja

Toetajad

AMSERV

LAVAZZA

Partnerid

SYNLAB

myfitness
world class gym & studios

**EESTI TEATRI
AGENTUUR**

Teatri tegevust rahastab

KULTUURIMINISTEERIUM

Teatri pileteid müüb

P PILETIMAAILM

